

ვლადიმერ კიკილაშვილი

მცოცავი ექსპანსია კავკასიის რეგიონში რუსული იმპერიული პოლიტიკის მაგალითზე

ენის, ეკონომიკური წყობის, ტერიტორიის, და ეროვნული ხასიათის ერთობა, რომლის გამოვლინებაა კულტურა - ეს არის ერის ძირითადი მახასიათებლები. ამათგან მთავარია - ენა. სწორედ ენის მოშლით კნინდება ერი. სტატია ეხება კავკასიაში ადგილობრივი ენების მიმართ წარმოებულ ზეწოლას მათი გადაგვარების, ხალხის მხსიერებიდან მათი ამოშლის მიზნით.

რუსეთის ენობრივი პოლიტიკა სათავეებს იღებს XIX საუკუნის დასაწყისიდან. აქ უნდა გავარჩიოთ ორი ძირითადი ასპექტი: დროული და სივრცითი. ორივე ასპექტი მოიცავს თავის შიგნით რამდენიმე ძირითად დონეს.

დროული ასპექტის პირველი დონე - ეს არის სამხრეთ კავკასიის რუსიფიკაცია, კერძოდ საქართველოში რუსული განათლების დამკვიდრება - პირველი საერო რუსული სკოლა იხსნება სწორედ თბილისში.

შემდგომი ეტაპი მართლმადიდებლობის აღდგენის კომიტეტია, რომლის მიზანია ქართული მართლმადიდებლური ეკლესიის გადაყვანა რუსულ ღვთისმსახურებაზე.

ცალკე ყურადღების ღირსია ქართული დამწერლობის შეცვლის ცდები კირილიციით. აქ ორი ეტაპი უნდა გამოიყოს: პირველი - რევოლუციამდელი და მეორე - საბჭოური. ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს, რომ ნ. მარი, რომელიც მომხრე იყო უნივერსალური ანბანის საყოველთაო დანერგვისა წინააღმდეგი გამოვიდა ქართული და სომხური ენებისთვის ამ ანბანის დანერგვისა.

ანალოგიური ვითარებაა ჩრდილო კავკასიაში, რომელსაც იმ პერიოდისთვის არა აქვს საკუთარი დამწერლობა, თუ არ ჩავთვლით მეშვიდე-მეთხუთმეტე საუკუნეების დამწერლობას შესრულებულს ქართული და პირველი ხუნძურენოვანი წარწერები შესრულებული არაბული გრაფიკით (1485 წელი), პირველი ხუნძური ბეჭდური ტექსტი შესრულებული არაბული გრაფიკით გამოვიდა სტამბოლში 1884 წელს, ეს იყო სასულიერო შინაარსის ლიტერატურა, ამ დროიდან რევოლუციამდე დაიბეჭდა 100 წიგნი.

რუსული გრაფიკის დანერგვას მოყვა გარკვეული წინააღმდეგობა, მას დაუპირისპირდა არაბული დამწერლობა.

საბჭოთა პერიოდში რუსიფიკაციის გამტარებლებმა გამოიყენეს დაშვებული შეცდომა და ჩრდილო-კავკასიელ ხალხებს შესთავაზეს ლათინური ანბანი. ამის ინიციატორი იყო აზერბაიჯანის ცენტრალური კომიტეტის თავმჯდომარე ს.ა. აღამაღლი-ოღლი, მან თავისი აზრი მოახსენა ლენინს. დასახული ღონისძიების განხილვის შემდეგ უწოდა მათ “კულტურული რევოლუციის დასაწყისად თურქებს შორის“.

იმ დროისთვის იმპერიაში შემავალ ხილხებს ჰქონდათ არაბულგრაფიკიანი დამწერლობა. ახალი, რევოლუციური მთავრობის წინაშე იდგა ამოცანა ეს ხალხები მოეწყვიტათ დანარჩენი ისლამური სამყაროსაგან და მათი რელიგიისაგან.

ლათინურ გრაფიკაზე გადასვლას აქვს უდიდესი მნიშვნელობა - “ეს ანგრევს კედელს ევროპულსა და მუსულმანურ კულტურას შორის, აახლოებს ერთმანეთთან აღმოსავლეთსა და დასავლეთს“ - ამბობდა ცენტრალური კომიტეტის ბიუროს წევრი ა. მიქოიანი დამწერლობის ლათინიზაციისადმი მიძღვნილ კონფერენციაზე 1925 წელს.

ამას მოყვა ათწლიანი დებატები და წინააღმდეგობა. საბოლოოდ დებატებითა და რეპრესიებით დაღლილი კავასიელები დაითანხმეს “ნეიტრალურ კირილიცაზე“.

ცალკე აღნიშვნის ღირსია ის მოვლენები, რაც მოყვა კავკასიურ ენათა ანბანების ლათინიზაციას. როგორც ვიცით პ. უსლარმა 1862 წელს აფხაზური ენისთვის შექმნა ანბანი კირილიცის საფუძველზე რამდენიმე ქართული და ლათინური გრაფემის დამატებით. 1926 წელს აფხაზური ენა აირჩიეს ლინგვისტური ექსპერიმენტისთვის - ნ. მარმა გადაწყვიტა, შეექმნა აფხაზური ანალიტიკური ანბანი - მომავალი ერთიანი მსოფლიო ანბანის ვარიანტი, პირველი ნაბიჯი ერთიანი მსოფლიო ენის დამკვიდრების გზაზე. მაგრამ მარი ვერ ხედავდა სხვაობას სამეცნიერო ტრანსკრიფციასა და პრაქტიკულ ანბანს შორის, ამიტომ მისი იდეა განწირული იყო. ვერც ნ. იაკოვლევის მცდელობამ გადაარჩინა მარის იდეა. მართალია მან გამოიყვანა ფორმულა ანბანის მათემატიკური აგებისა, მაგრამ ამ ცდამაც ფუჭად ჩაიარა, მიზეზი ალბათ ის იყო, რომ მარი არ ითვალისწინებდა ქართული ანბანის იდეალურობასა და ხელთ არ ჰქონდა ცნობები კავ-

კასიელ ალბანელთა ენისთვის იდეალური მრავალ ბგერიანი ანბანის არსებობის შესახებ.

რუსული ენის ინტენსიური გავრცელება კავკასიაში დაიწყო XIV საუკუნის მეორე ნახევარში რუსეთის მხრიდან ყირიმზე სერიოზული პრეტენზიებით, ივანე მრისხანესთან ჩერქეზთა მთავრების ვიზიტებით, რომლებიც ეძებდნენ გზებს ყირიმის ხანის თავდასხმებისაგან დასახსნელად. ყირიმის სახანოზე შეტევის მზადებით შეგულიანებული კაზაკები 4.000 კაცის რაოდენობით თვითნებურად ტოვებენ თავიანთ საცხოვრისს ჩერვლიონნი იარს, სახლდებიან მდ. სუნჟისა და არლუნის შესართავთან ახლად დაარსებულ მცირე დაბებში, რომელთა სახელებია: ჩერვლიონნი, შჩედრინსკი, კურდიუკოვსკი, სტაროგლადკოვსკი და ნოვოგლადკოვსკი. 1555 წელს კაზაკთა ატამანები ეახლნენ ივანე მრისხანეს და შეწყალება ითხოვეს. მეფემ დატუქსა, აპატია და დაუმკვიდრა აღნიშნული მიწები. ეს თარიღი შეიძლება ჩაითვალოს კავკასიაში რუსული ენის შემოჭრის ოფიციალურ თარიღად.

თუმცა რუსი გლეხების მიერ თავიანთი ბატონების დატოვება და მდ. დონისა და ჩრდილოეთი მიწებიდან გადმოსახლება უფრო ადრეა დაწყებული, ყოველწლიურად გიორგობის დღესასწაულზე (წმ. იურის დღეს) უამრავი გლეხი ტოვებდა თავის ბატონს და ჩერქეზთა მიწებს აფარებდა თავს. აქ ისინი ჩერქეზდებოდნენ, ეზიარებოდნენ ჩერქეზთა ადათ-წესებს, მათ სამოსს და საკუთარ თავს კაზაკებს უწოდებდნენ, რაც ჩერქეზთა რუსული სახელიდან - კოსოვიდან მომდინარეობს (ქართ. ქაშვები).

აღნიშნულ ტერიტორიებზე ყირიმელი თათრებისაგან თავდაცვის საბაბით ასტრახანამდე ჩნდებოდა სამხედრო დასახლებათა უზარმაზარი ჯაჭვი - ერთი დღის სავალზე გაფანტული რუსული დასახლებებით, რომლებსაც გააჩნდა ქალაქებისთვის დამახასითელი ყველა ნიშანი - ფოსტა, სკოლა, უპრაავა... “კუბანის ოლქის სამახსოვრო წიგნში“ 1874 წ. მოცემულია სტატისტიკა კომლთა, მაცხოვრებელთა - ქალი, მამაკაცი, სარწმუნოება, მდებარეობა, მანძილი ცენტრიდან, დაარსების თარიღი... აქვეა მოცემული ცნობები რომ გადმოსახლება სამ ტალღად მიმდინარეობდა. I. 1791-1804. II. 1808-1812. III. 1820-1870. სწორედ ამ დროისთვის კუბანის ოლქის ეკატერინოდარის მაზრის ჩერქეზთა 355 დასახლებული პუნქტდან დარჩენილია 27 ძველი სოფელი,

დანარჩენი განადგურებულია, ან დასახლებულია რუსებით. ასეთივე ვითარებაა მაიკოპისა და ბათალფაშის მაზრებში. “თერგის ოლქის ცნობათა კრებულსა“ და “კუბანის ოლქის აღწერაში“ რუსთა შემოსვლა ლამის წუთობითაა დაფიქსირებული:

პუგაჩოვისა და რაზინის დევნა, შეწყალებული დამნაშავეების რაზმების გაგზავნა ციმბირის დასალაშქრად...

და ასე იწყება რუსული ენის ექსპანსია კავკასიაში. გადადგმულია პირველი ნაბიჯები ყველა მთავარი გზის მიმართულებით, რომლებსაც აზიაში მივყავართ: I. დასავლეთიდან შავ ზღვასა და სამხრეთ-დასავლეთი კავკასიის მთიანეთი ფერდობებიდან სოჩისა და სამეგრლოს გავლით თურქეთისკენ, მეორე განშტოება - ქუთაისი, თბილისი - სპარსეთის მიმართულება. II. ცენტრალურ კავკასიაში დარიალის ხეობით თბილისის გავლით, III. სამხრეთ-აღმოსავლეთი კავკასიის მთების ფერდობების შემოვლით კასპიის ზღვის სანაპირო ზოლზე თანამედროვე აზერბაიჯანის გავლით ინდოეთის ოკეანისკენ.

პარადოქსულია ის ფაქტი, რომ რუსეთის გავლენა იწყება ჯერ ჩრდილო დასავლეთ კავკასიაში, შემდეგ ჩრდილო ამოსავლეთ კავკასიაში და საზღვრების ეს გადმოწევა-დამკვიდრება გრძელდება ნახევარი საუკუნის მანძილზე, თუმცა ყველაზე ადრე რუსეთი დამკვიდრდა სამხრეთ კავკასიაში - საქართველოში - 1801 წელს.

ჩრდილო კავკასიის დაპყრობა დასრულდა 1854 წელს, როდესაც დაღესტნის საქართველოში შემავალი კასპიის პირა ოლქი დაიყო ორ - დამორჩილებულ და ურჩ ნაწილად.

1806 წელს დერბენტის, 1836 წელს კი სამურის მაზრაც უკვე რუსების ხელშია. დასრულდა აღმოსავლეთ კავკასიის ადმინისტრაციული მოწყობა. კავკასიის კომიტეტის უფრანალი 1849 წლის 13 დეკემბერს იწყებს მოსახლეობის აღწერას და გვაწვდის ფართო მონაცემებს კავკასიაში არსებული დემოგრაფიული სიტუაციის შესახებ.

ოლქის ადმინისტრაციული მოწყობის დასრულებას მოყვა რუსული ენის უფრო ინტენსიური გავრცელება.

უნდა აღინიშნოს, რომ რუსული ენის გავრცელების ტემპები დასავლეთ კავკასიაში უფრო სწრაფად მიმდინარეობს, ვიდრე აღმოსავლეთ კავკასიაში. აქ გარკვეული როლი ითამაშა მუჰაჯირობამ, რომელმაც მკვეთრად შეცვალა კავკასიაში რუსეთის

მდგომარეობა. ე.დ. ფელიცინის მიერ XIX საუკუნის დასაწყისში შედგენილ რუკაზე ჩრდილო კავკასიის ცენტრლური ნაწილი წარმოდგენილია როგორც თერგისა და სუნჯის ჩეჩენთა ყოფილი მიწები.

XIX საუკუნის სამეცნიერო ლიტერატურასა და სტატისტიკურ ცნობარში გვხვდება მხოლოდ ფრაგმენტული ცნობები კავკასიაში რუსული ენის გავრცელების შესახებ. ყურადღების ღირსია ის ფაქტი, რომ კავკასიის ტერიტორიაზე პირველები ჩნდებიან რასკოლნიკები (დუხობორები, მალაკნები, გერები, ხლისტები, საჭურისები...) ხელისუფლება არა თუ ეწინააღმდეგებოდა მათ გადმოსაღებას, არამედ აძლევდა პასპორტებს, რითაც ადასტურებდა მათ რუსეთის თანასწორ უფლებიან მოქალაქეობას ერთი მცირე შეზღუდვით - მათ ჰქონდათ თავისუფალი გადაადგილების უფლება მხოლოდ კავკასიის ტერიტორიაზე.

დიდი როლი ითამაშა რუსული ენის დამკვიდრებაში ჯარის გადაადგილებამ, სასაზღვრო დასახლებებისა და საჯარისო შენაერთების არსებობისთვის საჭირო თანმხლები სამეურნეო დასახლებების შექმნამ. ასეთი დასახლებები მრავლადაა კახეთში, განსაკუთრებით მდ. ალაზნისა და ივრის პირეთში, შავი ზღვის პირასა და საერთოდ საჯარისო ნაწილების გარშემო. მათი სახელები ძირითადად არის ულიანოვკა, ბოგდანოვკა, ან ალექსეევკა. რუსული ენის გავრცელება პირდაპირ კავშირშია განათლებასთან. როგორც იმდროინდელი პრესა წერდა რომ ამ საქმეში დიდ როლს თამაშობენ ეკლესია და ქალები, რომლებმაც ითავეს პოპულარული განათლების კერების დაფუძნება. პირველი ასეთი კერა ჩნდება რუსეთთან შეერთებისთანავე თბილისის კეთილშობილთა სასწავლებელი, რომელიც დაარდა 1802 წელს. ვაჟთა ორკლასიანმა სასწავლებელმა, სადაც სწავლა შეიძლებოდა მხოლოდ რუსულ ენაზე. იარსება ერთ წელს. 1804 წელს ციციანოვის მიერ დაარსდა ახალი კეთილშობილთა სასწავლებელი, რომელმაც 20 წელზე მეტ ხანს იარსება. XIX საუკუნის ბოლოსთვის საგანმანათლებლო საქმიანობა კავკასიაში მიუახლოვდა რუსეთის სტანდარტებს.

1894 წელს დაღესტნის ოლქში სწავლობს 22.763 ვაჟი და 11.414 ქალი, სულ -- 34.117 მოსწავლე, მათგან ადგილობრივი მოსახლეობა - 16.861, დროებითი მოსახლეობა 9.433 და 6.789 საჯარისო მოსახლეობა, მათგან 50 % რუსები არიან. ოლქის

ქალაქებში 24 სასწავლებელში სწავლობს 1.175 მოსწავლე, სულ ოლქში 661 სასწავლო დაწესებულებაა 3.805 ვაჟი და 895 ქალი, სულ 4.700 მოსწავლე. ამ მონაცებით ირკვევა, რომ 862,8 სულ მოსახლეზე მოდიოდა ერთი სკოლა. ერთი ვაჟი მოსწავლე 150 სულ მოსახლეზე და ერთი ქალი მოსწავლე 637 სულ მოსახლეზე.

თავდაპირველად ყველა რუსულ სასწავლებელში სწავლა მიმდინარეობდა რუსულ ენაზე. სინაგოგებთან არსებულ სასწავლებლებში - ივრიტზე, მეჩეთთან არსებულ სკოლებში - არაბულზე..

რუსულ მოსახლეობაში ყველაზე განათლებულები იყვნენ რასკოლნიკები, რომლებიც რელიგიურ წიგნებს დამოუკიდებლად კითხულობდნენ. კავკასიური მოსახლეობის მხოლოდ 0, 03 % სწავლობდა რუსულ სკოლებში (6 სკოლა 159 მოსწავლით). აქვეა აღნიშნული, რომ რუსული სკოლა სიახლეა, რომელიც უცხო სულიერებაშია შემოჭრილი ძალდატანებით. თუმცა ყუმუხსა და ახტიში პოპულარობას იძენს მოვაჭრე და მეწარმე მოსახლეობაში რაკი სარგებელს ხედავენ რუსული ენის ცოდნაში.

1898 წლისთვის კავკასიაში დამტკიცდა რუსეთის ქალაქებისთვის დაკანონებული საგანმანათლებლო სტანდარტების მიხედვით შექმნილი სასწავლებელი - ქალაქის - 42; მთის - 5; საოლქო: ნალჩიკში - 1; დაწყებითი - 4 (ნაზრანი, გროზნო - თერგის ოლქი), მაიკოპში (კუბანის ოლქი), სოხუმი (ქუთაისის გუბერნია), სამეწარმეო - 16, საზღვაო - 3 (ფოთი ანაპა, ბაქო).

ქალთა მონაწილეობით შექმნილი სასწავლებლები: გიმნაზიები -14, პროგიმნაზია - 7, ქალთა მარიამის სახ. სასწავლებელი - 4, წმინდა ნინოს სახელობის - 5, წმინდა ალექსანდრას საელობის სტავროპოლის ქალთა სასწავლებელი - 1, საეპარქიო სასწავლებელი - 2, კერძო სასწავლებელი - 100-ზე მეტი.

სასწავლო ოლქების დაქვემდებარებაში არის 1669, სხვა უწყებების დაქვემდებარებაში - 1.669, მუსულმანური - 1990, ებრაული - 38, სულ - 5.016 (ეს რიცხვი ორჯერ მეტია ვიდრე 1878 წელს).

მოსწავლეთა რიცხვი: ვაჟები - 104.684, ქალები - 35.084. ეროვნებათა მიხედვით: რუსები - 70.431, ქართველები - 26243, სომხები - 24.298, თათრები - 4.619, მთიელები - 3.949, ებრაელები - 1585, სხვა - 8.643.

რელიგიური თვალსაზრისით: მართლმადიდებლები - 64,4 %, სომეხი გრიგორიანელები - 16,1%, კათოლიკეები - 2,4 %, მუსულმანები - 3,9 %, იუდეველები - 1,7 %, სხვანი - 1,8 %.

სტატისტიკა იძლევა საშუალებას გავადევნოთ თვალი განათლებისა და შესაბამისად რუსული ენის გავრცელებას მთელ კავკასიის რეგიონში:

ჩრდილო კავკასია

ყუბანის ოლქი - 436 სასწავლო დაწესებულება

სტავროპოლის გუბერნია - 238

თერგის ოლქი - 162

დაღესტნის ოლქი (მიეკუთვნება ამიერ კავკასიას) - 23

სამხრეთ კავკასია

თბილისის გუბერნია - 262

ქუთაისის გუბერნია - 246

ელიასვეტპოლის გუბერნია - 100

ერევნის გუბერნია - 90

ყარსის ოლქი - 26

ბაქოს გუბერნია - 73

შავი ზღვის გუბერნია - 52.

კავკასიის მხარის მმართველობა და განათლების სამინისტრო რა თქმა უნდა იყო ინფორმირებული კავკასიაში რუსი მსახლეობის კონტიგენტითა (კაზაკები, რასკოლნიკები) და მათ მიერ რუსული ენის ცოდნის დონითა და მათ მიერ შემოტანილი დიალექტური და ჟარგონული მეტყველებით. რაც შეეხება სტანდარტული რუსულის ცოდნა ხელმისაწვდომი იყო სახელმწიფო სასწავლო დაწესებულებებში, 1864 წელს თერგის ოლქში გაიხსნა ხალხის მიერ შეგროვილი ფულით აშენებული სკოლები სადაც ადგილობრივ ენასთან ერთად ისწავლებოდა რუსული ენაც, თანაც რუსულის ცოდნა სავალდებულო იყო. რუსი ბავშვებისთვის იყიდებოდა საღვთო რჯული, მთიელებისთვის კი - ყურანი. 1872 წელს ქ. გროზნოში იხსნება მთარგმნელთა სკოლა. 1996 წელს პუშკინის სახ. სასწავლებელი. 1904 წელს რეალური სასწავლებელი და ქალთა გიმნაზია.

თუ 1848 წელს გიმნაზიის ყველა კლასში მოსწავლეთათვის აუცილებელი იყო ორი ადგილობრივი ენის სწავლა, 1853 წელს ეს ენები ისწავლებოდა მხოლოდ სამ დაწყებით კლასში, ზედა

კლასებში კი მხოლოდ ერთი. 70-ან წლებში კი რჩება მხოლოდ რუსული.

სახელმწიფო საბჭოს 1867 წლის სხდომაზე მიღებულ იქნა რუსული ენის საათების გაზრდის გადაწყვეტილება. განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს პერიოდი ოქტომბრის რევოლუციიდან 1938 წლამდე. ეს არის პერიოდი ნაციონალური ანბანების გრაფიკის თანაარსებობისა - არაბული, ლათინური, რუსული. განსაკუთრებული ყურადღების ღირსია შამილის ომების შემდგომი პერიოდის ვითარება, რომელსაც პეტრე უსლარი უწოდებს “კავკასიელების საბოლოო მიწინარების“ პერიოდს. 1957 წლიდან ჩეჩნეთ-ინგუშეთის ავტონომიურ რესპუბლიკაში სწავლების ენა ხდება მხოლოდ რუსული, მოგვიანებით კი მისი ფარდობა ეცემა 5:1-თან. საინტერესოა, რომ ასეთ შემთხვევაში მოსწავლთა განათლება იყოფა სამ საფეხურად: დაბალი, დაწყებითი, საშუალო. თავისი მიდრეკილებისადმი მომავალი ცხოვრების მიმართ მოსწავლე ირჩევს მისთვის საჭირო აუცილებელ დონეს (შეადარე ინდოეთში კასტებისთვის დაწესებულ 14 დონეს, რომელთა გადალახვა აკრძალულია).

ენისადმი მომხმარებლური დამოკიდებულება დამახასიათებელია დღევანდელი დღისთვისაც. ენის მრავალსაფეხურიანი ცოდნისადმი დამოკიდებულება განაპირობებს რუსული ენისადმი დაქვეითებულ ინტერესსაც. ასე რომ რუსულ ენას ამ საუკუნეში ხელახლა მოუწევს კავკასიის რეგიონში თავისი ადგილის დამკვიდრება. სულ რამდენიმე ხნის წინ ასე ვფიქრობდით, სამწუხაროდ ეხლა სულ სხვა ვითარება გვაქვს, რაც ნათლად ჩანს თბილისის ქუჩებსა და არქიტექტურული ძეგლების გარშემო, სადაც ინტერფრონტელი ექსკურსიამძღოლები ამაყად აცხადებენ - ეტო ნაშა იმპერია !!!

VLADIMIR KIKILASHVILI**Language as a Means of Creeping Aggression
(Russian Policy in the Caucasus Region)**

Russian language policy began to form in the first years of the 19th century. Here we must make a distinction between the two main aspects thereof: temporal and spatial ones. Both aspects comprise a number of basic levels.

The first level of the temporal aspect is the Russification of the South Caucasus, namely the introduction of the Russian education in Georgia – Tbilisi was the place where the very first secular “Russian school” was opened.

The next stage was the Committee for the Restoration of Orthodoxy, whose aim was the transfer of the Georgian Orthodox Church to the Russian language-based religious rites.

We must pay special attention to the attempts to substitute the Georgian script with the Cyrillic alphabet. Two stages must be singled out here: the first one taking place before the October revolution of 1917, and the second one – occurring during the Soviet era. It must be emphasized that Nicholas Marr, who advocated the idea of the global introduction of the universal alphabet, opposed the introduction of this alphabet for the Georgian and Armenian languages.

There was the similar situation in the North Caucasus, which by the time did not have its own alphabet with the exception of the script of 7th-15th centuries AD, executed in the Georgian graphical system and the first Avar-language inscriptions, made in Georgian and Arabic graphical systems (1485 AD). The first Avar printed text, executed in the Arabic graphical system, was published in 1884 in Istanbul. It was a piece of religious literature. In the period from this moment to the October revolution, there were printed 100 books in total.

The introduction of the Russian graphical system was met with certain opposition. It was confronted with the Arabic script.

In the Soviet era, the officials carrying out the Russification policy used the mistake made before and offered the Latin alphabet to the North Caucasian peoples. This was initiated by the Chairman of the Azerbaijani Central Committee S. A. Aghamali-oghli. He gave a report on his opinion to V. Lenin, who dubbed the idea as “the beginning of the cultural revolution among Turks”.

By the time, many peoples of the Russian Empire had the scripts based on the Arabic graphical system. The task of the new, revolutionary government was to break the links between these peoples and the rest of the Islamic world and their religion.

“The transfer to the Latin graphical system has a paramount importance – it tears down the wall between the European and the Muslim cultures, bringing the East and the West closer together”, said A. Mikoyan, a member of the Bureau of the Central Committee of the Bolshevik Party, during the conference dedicated to the Latinization of the script in 1925.

This move was followed by the decade-long debates and confrontation. Eventually, the Caucasians exhausted by the debates and reprisals were made to consent to the introduction of the “neutral Cyrillic alphabet”.

Here we must make a special mention of the events which ensued after the Latinization of the alphabets of the Caucasian languages. As we know, in 1862 P. Uslar developed for the Abkhaz language an alphabet based on the Cyrillic with the addition of several Georgian and Latin graphemes. In 1926, the Abkhaz language was selected for a linguistic experiment – N. Marr decided to develop the Abkhazian analytical alphabet as a version of the intended universal worldwide alphabet – the first step of the introduction of the universal worldwide language. Marr however could not see the difference between scholarly transcription and practical alphabet and this is why his idea was doomed to the failure. Neither the attempts made by N. Yakovlev could save Marr’s idea from the inevitable collapse. Although he devised a formula for the mathematical construction of alphabets, still his effort was also in vain. Perhaps, the cause of this was the fact that he did not take into account the ideal quality of the Georgian alphabet and the positive experience of the Caucasian Albanian alphabet in the field of the development of the ideal alphabet for multi-sound language.

We do not intend to discuss here the attempts to develop alphabets for the Abkhaz language, since this is the field of the specialists in the Abkhaz language who can better cope with the task and can better highlight another example of the Russification policies. We would like simply to state that Russia managed to succeed in its plans only in the North Caucasus. As for the propagation of the Orthodox Christianity in the Caucasus region, this effort of Russia was supported by the Institute for Bible Translation.